

HELENA ŠTÁCHOVÁ

ŽIVOT PLNÝ RAN I DĚTSKÉHO SMÍCHU

Ted' jste měli číst rozhovor. Plánovala jsem ho na jaře, ale Helena se necítila nejlépe. Tehdy jsem netušila, že už jí nezbyvá mnoho dní. Její síla, odvaha a chuť do života i práce byly velmi inspirující, a když nevyšel rozhovor, je tu její silný životní příběh, posbíraný ze vzpomínek. TEXT VERONIKA KÁBRTOVÁ

Helena Štáchová se narodila 18. listopadu 1944 v Praze. Ráda kreslila, ale s panenkami si moc nehrála. Malovala si raději vlastní postavy, které pak vystřihovala, navrhovala a vyráběla k nim kulisy, kostýmy, psala jim role... První setkání s Hurvínkem ale oplakala. Byly jí tehdy asi tři roky, když ji rodiče vzali na místo, kde pak strávila většinu svého života – do Divadla Spejbla a Hurvínka. Jenže v tehdejší představení vystupoval také duch a malá Helenka se ho lekla tak, že ji s křikem museli odnést ven.

Místo stupínku zvolila pódium

Protože maminka i dědeček byli pedagogové, podala si po maturitě přihlášku na pedagogickou fakultu, studovat měla výtvarnou výchovu a literaturu. Jenže na ni nikdy nenastoupila... Dozvěděla se totiž o oboru scénografie a loutkoherectví na DAMU, což ji naprosto uchvátilo. Jít ke zkouškám ale už nemohla, bylo pozdě. Tak si řekla, že si obor rovnou vyzkouší v praxi a nastoupila coby elévka v divadle, ze kterého ji před lety plačící odnášeli. Rok jí na rozhodnutí stačil, měla jasno. Po absolvování školy v roce 1966 se stala stálou členkou divadla.

V divadle našla lásku

Láska k loutkám nebyla to jediné, co ji zde okouzlo. Byl to také o více než sedmáct let starší ředitel divadla a hlas Spejbla i Hurvínka Miloš Kirschner, ke kterému vzhlížela profesně i lidsky. To on pro ni kromě Máníčky, kterou v roce 1967 převzala po Boženě Welekové, vytvořil o čtyři roky později novou postavu, a to bábinu Kateřinu Hovorkovou. „Stal se mým celoživotním guru. Dodnes se na něj při nejrůznějším rozhodování v duchu obracím a přemýšlím, jak by to řešil on,“ řekla v rozhovoru pro deník Právo. Jenže Miloš nebyl volný, měl ženu a dvě děti z druhého

manželství a jedno z prvního. A právě kvůli nim se zdráhal odejít, přestože vztah již nefungoval, Helena čekala dlouhých sedm let, než děti vyrostou. Možná by čekala ještě déle, ale toužila po vlastní rodině, po vlastním životě, už se nechtěla dál dělit o muže, kterého tak milovala. Rozhodla se tedy pro rozchod. Miloš ale nechtěl o Helenu přijít a rozvedl se. Konečně byli spolu! A jeho třetí manželka Helena se všem dětem snažila vytvořit druhý domov.

Helenka žila jediný den

Navíc se konečně mohla těšit i na své vlastní dítě. Těhotenství si prý velmi užívala, netrpěla žádnými nevolnostmi a možná právě proto si nepřipouštěla, že by měla zvolnit v pracovním tempu. Helenka se narodila předčasně, a žila jen jeden den. Dnes by si s tímto předčasným narozením už medicína rady věděla... „Neumím si představit to hoře, když někdo přijde o dítě, které už držel v náručí. Mně ji nedali, takže alespoň tak...“ vzpomínala na krutou ránu osudu v pořadu České televize 13. komnata s tím, že to bylo o to horší, že nevěděla, zda se jí ještě někdy poštěstí mít děti. Ale podařilo se jí znovu otěhotnět a porodit nejprve Denisu a pak Miloše, kterému celá rodina říká Miki.

Ztratila tvář

V roce 1984 jí ale osud přihrál do cesty tragickou nehodu, která proměnila její život na dlouhá léta. Na to sychravě ráno Helena ani nikdo z její rodiny nikdy nezapomněli. Pořídila si nové auto a jela ho přihlásit do pražských Vršovic. Ve Slezské ulici, když vjížděla do křižovatky na zelenou, jí nedal přednost žigulík. Odmrštil její auto na chodník a pak do ní narazil ještě jednou. Tehdy prolétla předním sklem a drobná sklíčka jí ošklivě pořežala obličej. Všechny měkké tkáně byly v tu chvíli porušeny. „Takže já jsem vlastně ztratila doslova obličej. Uřízlo mi to nos, pusku, ještě dlouho mi vyndávali střepy z očních dutin,“ svěřila ve 13. komnatě. Lékaři jí rekonstruovali obličej, jen střep zapichnutý v očníci trvalo vyndat dvě hodiny, hrozilo, že přijde o zrak. Dlouho nevěděla, zda vůbec uvidí, vnitřně se smířovala s variantou, že ne. Nejhorší byly prý první dva dny. Beznaděj jí pomáhal rozehnat Jan Měšťák, známý plastic-

ký chirurg, který seděl u její postele a neustále ji konejšivě uklidňoval, že vše zase bude v pořádku.

Nesnášela vlastní obraz

Po odstranění obvazů sice viděla, ale zhrozila se svého obrazu v zrcadle. Od nateklých očí jí vedly hluboké jizvy, nos ani rty nebyly k poznání. Po návratu domů zakryli manžel a děti všechna zrcadla, Helena si podle svých slov připadala jako obluda, bála se jít otevřít i poštaře, aby prý neomdlela. Naštěstí měla ohromnou oporu v dětech a manželovi. A vrátit se do normálního života jí pomohla i práce. Musela totiž vyjít na jeviště, čehož se hrozila. Ale lidé jí přijali. Tato zkušenost jí změnila. Po zbytek života nepřikládala důležitost vzhledu lidí, ale tomu, jací jsou. Přestože podstoupila mnoho kosmetických operací, trvalo několik let, než byl její obličej zase v pořádku.

Milošova bolest trápila oba

Manžel jí byl velikou oporou. A přišly dny, kdy mu to mohla vrátit. Onemocněl totiž těžkou cukrovkou, kvůli které přišel o nohu a byl na vozíku. A jeho stav se bohužel nelepšil. Zemřel 2. července 1996. Boj o život skončil a druhý – o existenci – začal.

Krátký oddych

Do té doby prý sotva věděla, kde mají doma složenky, najednou měla na bedrech celé divadlo. Stala se principálkou. Bylo to, jako když ji hodí do vody a ona musí plavat. Stálo jí to mnoho nervů, bezesných nocí a strachů o lidi v divadle, sebe i své děti, které tehdy studovaly. Divadlo ale neskončilo, žádný odliv diváků se nekonal,

Sotva věděla, kde mají doma složenky, najednou měla na bedrech celé divadlo.

Helena to zvládla a oddychla si. Ale jen na chvíli... Brzy totiž přišla žaloba od plzeňského sociálního ústavu, který je dědicem zakladatele divadla Josefa Skupy. Požadovali práva na zisky z tržeb a podle Štáchové i statisíce za používání loutek. Přitom známky zaregistroval právě Miloš Kirschner a po jeho smrti je zdědila Helena. Ve sporu šlo hlavně o to, kdo je ve smyslu zákona autorem loutek. Podle ústavu to byl Skupa, podle Heleny Štáchové to byli řezbáři Karel a Gustav Noskovi. Spor, který se táhl dlouhých devět let, ji stál zdraví. Finanční požadavky ústavu byly nad možnosti rozpočtu a divadlo by muselo skončit. Nakonec daly soudy za pravdu Štáchové.

Statečná bojovnice

Klid netrval dlouho. Helena se necítila dobře, byla unavená, zimomřivá. Zanedlouho se ukázalo, že to má vážnou příčinu, byla to rakovina lymfatických žláz. V první chvíli se téměř zhroutila, myslela, že je konec, že nemoc nemůže porazit. Ale nebyla by to ona, kdyby to nakonec vzdala. Ostříhala si své dlouhé rezavé vlasy na ježka a absolvovala náročnou terapii. Tenkrát jí byl velikou oporou nový partner, politolog Zdeněk Zbořil. Přitom když Helena zjistila, že je nemocná, chtěla vztah se Zdeněkem ukončit, protože už předtím zažil tragickou událost ve své rodině, a ona nechtěla, aby znovu trpěl. On ale zůstal a podržel ji. V roce 2005 měla Helena nejhorší za sebou, po le-

tech se však rakovina objevila znovu. Letos 22. března jí ve dvaasedmdesáti letech podlehla... Její poslední rolí jsou postavy Máníčky a paní Kateřiny v animovaném filmu Hurvíněk a kouzelné muzeum, který vstupuje do kin 31. srpna. Své pasáže stihla namluvit pouhý měsíc před tím, než zemřela. Přesto, že už jí tehdy nebylo vůbec dobře, do práce se prý vrhla statečně a s nadšením. „Jsem vděčný osudu, že Helenka stihla namluvit všechny dialogy Máníčky i paní Kateřiny,“ říká režisér a producent filmu Martin Kotík. „I když finální podobu svých postav ani celého filmu již nestihla vidět, věřím, že by byla spokojená.“ ■

VIZITKA Helena Štáchová

- Česká dabérka, herečka, zpěvačka, divadelní režisérka, principálka a loutkoherečka.
- Dvorní hlas Máníčky, bábinu i Lízy Simpsonové v kresleném americkém seriálu Simpsonovi.
- Učila na DAMU, psala scénáře pro televizi i rozhlas, hry pro děti i dospělé, natočila nespočet gramofonových desek, kazet a cedéček.
- Napsala devět knih a skoro šest desítek scénářů, s manželem Milošem Kirschnerem procestovali s dřevěnými loutkami celý svět.